

Catalunya Artística

Any I * Barcelona 18 Octubre 1900 * Núm. 19

ACTORS CATALANS

Jaume Capdevila
autor del drama **!CARME!**

Redacció y Administració:
Raurich, 20, pral.

R

IHA ARRIVAT L' HORA!

¿L' hora de qué? preguntarán algúns esparverántse.

Oh, no s' agitin que no ens referím á l' hora en que lo de dalt vagi abaix..... que aquesta encare no sabém si arriuará.

L' hora que ha arriuat es l' hora de la protesta general contra la *fiesta de la sanch*. Eh? ¿Cóm?... ¿Qué diu are?

Déixintse d' estranyesas, que la cosa sembla pendrer increment y entrar pe 'ls andurrials de lo just y de lo que ha d' esser.

Fins avuy els diaris d' Espanya callavan y ab el seu silenci toleravan l' espectácle nacional, malgrat las espurnas de descontent que eixían del foch del entusiasme per altrás manifestacions més artísticas y literarias.

Avuy, ¡alabat sia Deu!, sembla que 'l remordiment còva en molts esperits y 's deixondeix á bon' hora; y girant grupas algúns diaris que passen per morigerats y aymadors de lo lloable, escriuhen ja trossos com el següent, ab motíu de l' engaxada y mort del mártir d' una obcecació degeneradora, *Dominguín*, en las *nostras Arenas*, lligant caps també ab altres incidents ocorreguts en distintas plassas del restant de la Ínsula:

“En Barcelona un espada muerto, *Dominguín*; en Madrid y otras plazas donde toreaban diestros de cartel, como Bombita y Parrao, cogidas de importancia; en otros circos taurinos de menor cuantía, heridos gravemente ó lesionados varios toreros.

Estas noticias vienen á afirmar y extender el sentimiento de hostilidad al bárbaro espectáculo, fiesta de sangre que los amantes de la cultura y del progreso deben combatir; y no dudamos de que aún cuando sea con lentitud, lleguen los adversarios de las corridas de toros á aumentar considerablemente cada día.”

Tot aixó ho diu, y créch que fins ho sent, un diari important de Madrid, *La Época*.

Ja ho veuhen; de la Capital del centro ahont s' ha glorificat y enaltit més á la gent de la barbárie, en surt un clám d' indignació; un consell á la gent de cultura, y una protesta bastant manifestada.

Si senyors, abondém en las ideas de *La Época*; els enemichs de las corridas de toros aumentan considerablement de día en día, pero ab tal proporció, que ja fins els més entussiasistas s' apayvagan, y els que estavan leri-leri per entusiasmar-se s' han refredat complertament.

Tot aixó fá pensarnos que ha arriuat l' hora de aportar á n' aquesta desgraciada terra un brí de regeneració.

Y com?

Fent una campanya activa, sens treva, sens quartel, desapiadada y férma contra aquesta festa de la sanch que ha portat á Espanya en el terren de las malavolensas als ulls dels pobles civilisats.

ARNAL.

deixa pás á la bella matinada
que de porpra tenyeix tot l' Infinit.
Dintre 'ls corrals remugan las ovellas
esperant al pastor que s' ha llevat....
ben depressa 'l tritilet de las esquellas
anúncia la pastura á 'n el remat.

El rabadá matina
y content se prepara á aná 'ls penyals,
la flayre de resina
de los boscos de pins... ¡com el fascina,
com fá eixir de sa gola veus frescals!...
¡Ditxós, ditxós qui gosa
del espectacle hermós de cada día,
felis el sèr que la mirada posa
sobre 'l primer esclat que 'l Sol envia!
¡Venturós mil vegadas
aquell que, enamorat de la Natura,
las flayres perfumadas
pot respirar de sa alenada pura!...

.....

Aubada

(Primer accésit en el Certámen literari d' Olot, de 1897.)

El primer cant de la desperta alosa
respón al crit del gall,
clareja un trós de Cel, el Mon reposa,
somnia la ciutat y 's dexondeix la vall.

La térbola claror blanch-argentada
s' extén poquet á pòch;
del galliner la lloca y la llocada
ab estridents plus-plus deixan el jòch;
s' escampan els pollets ab alegría,
y els aucells bequetejan el terror....
Arriva ja 'l nou dia....
¡benehit de lo Sol el raig primer!

Per la brosta dels marges y verdissas
barreja de xiselets, concerts de cants,
y en la ubaga dels boscos, cridadissas
de reyatóns, alosas y pinsáns.
L' oretjol matinal mou la fullada,
y ab tot el seu esclat brilleja el Sol....
¡Bon dia Deu ens dó!... Ja es arribada
l' hora hermosa del cant del rossinyol!

S' ha desvetllat Natura;
la sarja de negrura
de la passada nit
s' aplega poch á poch, y l' estelada

—Aném nosaltres dos també á gosarne
d' un raig de sol y una oretjada dolsa,
verneda endins els aucellets s' estiman
y en cada niu fan un palau de glória...
¡tot s' estima en el Mon, tot; que la vida
sense l' amor no fóre rés, ma hermosa!
Pénjat del brás y vina ab mí, que aquesta
es l' hora més gentil y encisadora,
l' hora dels bells idilis y cantadas
en que lo cor per la il·lusió 's gronxola
en un Cel de plahers... ¡Ah, l' amor sura
sempre en el Mon com fusta sobre l' ona!
Pòch á poquet farém la nostra vía;
pujarém al pinar, y allí entre dolsas
ratxadas de las brisas marineras
que pujan de la mar, un munt de cosas
jo 't contaré d' amors y gelosias...
perque en el Mon, per si no ho sabs, s' acobla
tot ab llassos de goig que l' amor trenca...
Si, vida meva, si; desde la pobra
formiga al rey altiú, tot sèr s' estima,
desde 'l miser insecte que rodola
pe 'ls marges d' esbarzèrs, al lleó indómit,
¡tothóm d' amor esclau per lo Mon volta!
Pujém, pujém al bosch... y la mirada
dirigeix allá 'hont vulgas, y en la cosa
més insignificant per tu, has de véurehi
un bri d' estimació... La papallona
á la flor petoneja enamorada;
rondinan amorosas dugas tortras;
entre 'l blat, la rosella ama á l' espiga;

s' abrassan el clavell y la viola...
 y aixís vá seguint tot... ¡Com pot negarse,
 si 'l Mon es fet d' un raig d' amor y glória!
 ¡Si ensemps la immensitat de la Natura
 el día en que l' amor no fés las cosas,
 dels cors empedrahits arrencaria
 l' últim sospir per' fer ánimas novas!...
 Pujém, pujém poch á poquet la serra;
 l' aubada ja 'ns somriu, no 's veu cap boyra,
 el Cel es clar y hermós... un Cel de ditxa
 que ab sa alegría 'l benestar ens porta.
 Passarém el matí parla que parla
 de nostras il-lusions, plahers y bromas,
 y fentnos juraments d' amarnos sempre
 vindrá la mitj-diada calitxosa...
 Llavoras, porque 'l Sol no 't moreneixi
 cercarém el doser d' un trós de sombra
 hont besi 'l ventijol tos rulls sedosos,
 hont ens duguin las flors perfúms y aromas.
 ¡Viná donchs, amor meu! l' auba clareja
 lo negre de la nit, desfá las ombras,
 y canta 'l gall y crida l' aucellada:
 «¡Tot es amor!»... Saluda al Sol y vóla...

J. AYNÉ RABELL.

LAS DOTZE

*I que pesantas cauhen les hores
 les tristes hores del campanar!*
 I. IGLESIAS

Del poble vell y trist la campana n' es la reyna. Es la soberana poderosa y absoluta, es la que dicta lleys y proclama decrets. El vell y rovellat cloquer palideijant entre la foscor, las escolta tremolosas las dotze de la nit. El poble, quiet, las escolta també calladament y jo, las sento caure damunt meu y repercutirse enllá d' enllá, las escolto cada nit, entre 'ls meus desvaris y mas fantasias bojas de poeta enamorat.

Jo las escolto pensant ab *ella*. La grisor del cel y la llum de las estrellas no m' aconsolen may, sempre son indiferents als pesars dels homes. L' infinit no m' atrau, es buyt l' infinit. Mes enllá del mon altres mons, y més encara, y enllá d' enllá el no res. El cel cau aplomat y fosc, y las ombras invisibles del infinit s' aplanan magestuosament damunt del poble y las dotze cauhen ab tota magestat.

Cuan han tocat, han fugit las il-lusions, s' han desvanescut las esperansas. Un día més que cau ab l' última campanada. Y que li costa d' arrencarlas al vell cloquer! Ell já ho comprén, tot tremolant, que cada campanada es una senténcia per éll, però fatalment s' hi somet y delira de por tot guaytant al cel gris qu' ab un miler d' ulls el contempla mentres ell renega de sa sort y torna á tremolar entre la soletat pahorosa...

Ella 'm va dir que á las dotze hi anés. Queya la primera y feya rato qu' l' esperava. Feya estona

que l' última 's repercuti passiblement del poble, euan al fi, va dirme que *no*. Las dotze, que 'n van esser de cruels! Tot era fosc en la vía. Tot feya basarda! Y els grills entre las ombras repetian llur cansó, y l' eco llunyá que en recónditas montanyas s' aplanava, semblaba dir als llogarets y á las selvas, á las flors que s' estremian de frisansa, després del desengany:

*«I que pesantas cauhen las horas,
 las tristes horas del campanar!»*

ALFONS MASERAS

La Fé del Amor

I

Feya bona cosa de temps que no t' havia vist y en el traseurs d' aquest temps l' anyorament se 'm franqueja y no 'm deixava; ab tot me plavia anyórrate puig sofría per tú.

Me contaren de tú... ¡M' en contaren de cosas! Jo no me 'ls creya; jo 't veyá encare ben pura y senzilla y 't defensava forsa y ab bon dalit, y fins vareig arribar á dirloshi qu' eran traydors y que m' enganyavan. No havia arribat á dubtar...

Pro feya tant de temps que no t' havia vist que un día el cor se 'm rebelá y vaig pensar que t' estimava massa; ho pensaba y no m' ho creya. Com havia de creurho si sols de pensar que no t' ho mereixias vareig plorar com un nin.

Y 'm tornaren á parlar de tú, y 'm digueren que havias gosat molt. El teu goig me redoblá la pena que 'm xuclava y ab tot y que las llágrimas m' inundaren els ulls, vareig fer un esforç y no vaig plorar.

De llavors ensá una terrible follia 's feu mestressa de tot jo y 'm feya veuret á tot' hora riolera y enjogassada, y com més en mon cor hi sentia 'l fibló del sofriment, més riolera 't veyá y més animosa.

Tornáren á dirme de tú que 't mostravas sempre molt complacenta ab un y altre, ab tots los que 't rondavan oferinte amor y felicitats que jo no puch oferirte puig que mon amor es bona cosa més que amor y la felicitat que jo puch darte es ben diferente de la qu' ells t' ofereixen, mal que siga menys apreciada en aquesta terra del groller materialisme.

Pensant aixís, un consol estrany, molt estrany invadi 'l meu cor... Ves com soch, me consolava procurant odiarte. Y 'm costá més! Pro per fi hi vareig arribar. Ho fes que 'm contaren encare més cosas de tú, es lo cert que t' odiava ab tota l' anima, que ab tota l' anima t' havia estimat.

Y aixís ben sol en ma cambra, entretenint mos ulls ab las boyras que jogavan al defora passant y traspasant pel davant de mon finestral, vareig anar repassant nostres idilis y á cada un d' ells hi descobria un perjuri, á cada mot passat hi veyá la mostra d' una hipocresia eterna.

Una nit d' insomni, vareig pensar que res havia jo guanyat odiante, porque aixís y tot jo no era amo ni

del meu cor ni de mon ànima. Vareig veurèr que l'odi per tú, ho invadia tot y aixís tot jo, era ben teu perque l'odi 'ns unía; y totas las sensacions que experimentava eran degudas al odi que tú m'inspiravas... Tot, tot igual que cuan t'estimava, sols que llavors m'inspiravas amor y are odi, pro sempre erats tú que manava en mon sér... Y 'm vareig cansar d'aborrirte y d'odiarte.

Vaig fer propòsit d'oblidarte.

No sabia com posarmhi.

Un dia que 'm contaren altrás cosas de tú vareig probar de riure y vaig tenir de girarme per' amagar mon despit y aixugar una llàgrima.

No vaig passar d'odiarte; l'oblit no vingué may; l'amor... l'amor, per mi l'odi ho es d'amor; l'amor donchs no havia marxat encare.

Cuan te vaig veure després de tant de temps no se que vareig sentir.

no 'm vingué 'l pensar ab mes passadas follías d'oblits y odís, ¡quina recansa n' hauria tingut!...

Cuan el cel prengué aquell tó hermosíssim del bon matí, élla ja era fóra. Jo somiava encare ab ella com si á mon costat la tingué.

Mes tart vegí brillar en las flors, á la frescal rosada y m'estranyá veure flors plorosas. Dirías que may n' havia vist jo de llàgrimas...

Al cap de temps me tornaren á dir de tú mes cosas per ferirme y jo vaig respondre que no ho creya.

—¿Per que no ho creus?—me digueren.

—Perque m'estima!—vaig fer jo.

—Y qui t'ho ha dit que t'estima?—tornaren.

Confós vareig borbotejar uns mots y sentint altra volta en mon cor aquell consol estrany que dona l'odi; vaig tancar els ulls, vaig taparme d'orellas per no sentir res del que 'm deyan y vareig exclamar ben fort.

Vareig resoldre no parliarte.

Mes tart volía dirte que t'odiava, que no t'estimava... y vaig venir cap á tú.

II

El saló vessava llum y animació. Ella resplandia hermosura y 'm paregué que sos ulls eran dolços com avans.

Va somriure; jo vaig atansarmhi.

—Que no volias dirme res? Que no 'm veyas?

Va renyarme perque havia trigat tan á anarhi. Y jo vareig somriure y 'm vaig escusar.

La perfumada atmósfera del saló m'ofegaba y á ella no li plavia.

Eixirem al defora. La nit era clara y dolça. El caminal se vesllumava mitj confós, y 'l seguírem. Una de sas mans vingué entre las mevas.

—M'estimas?—vareig dirli. Y no sé que 'm digué ella.

Y á ben segur que no 'm digué rés perque no devia sentirme de tan baixet que ho vareig preguntar si m'estimava.

Y seguírem caminal amunt sense parlar. Sòrt que

—M'estima!

Y tapat d'orellas y tot, vaig sentir que 'm tornavan á dir:

—T'ho ha dit ella que t'estima?

Es cert, ella no m'ho ha dit, vaig pensar, pro m'estima.

Vareig tornar á sentir que se 'n reyan.

—Oh! si. Ella m'estima. No m'ho han dit sos llabis pro m'ho han dit sos ulls y élls no l'entenen el llenguatge dels ulls.

Vareig revenjarme.

Encare furgava en mon cor el dubte de si m'estimava ó no y no 'm veyá ab dalit de lluytar com l'altra vegada. Volía creurem, ni que fos enganyantme á mí mateix, que jo era estimat per ella.

Y vareig cercar el pich més alt de las properas montanyas y cap allí vareig enfilar.

Desde dalt se dominava la plana inmensa y al lluny la mar planera y blava.

Vareig engolir forsa ayre pur y esclatant ab estrident crit, á plé pulmó y posanhi tota l'ànima vareig eridar.

—¡M'estima!!—

L' oreig gronxá 'l erit dolsament y l' eco 'l rebé ab els brassos oberts.

Desde llavors si 'm diuhen perque m' estima y com ho sé que m' estima, respónch victoriós y rihent ab joya.—Ho sé, dich, perque desde 'l cim del puig més alt ho vareig dir al mar y ningú 'm feu la contra; l' eco ho recalca y ningú vá negarli, y l' oreig encare grónxa más paraulas que ván dihent y escampant per tots els àmbits de la terra la nova de qu' ella m' estima y ningú respón.—

Faig aquesta resposta y 'm miran ab llástima. Diuhen si soch boig; confónen la bogeria ab la fé del amor, qu' es la escéncia del mateix amor.

JOSEPH M.ª FOLCH Y TORRES

Adeu, l' Amor

Adeu, l' amor, adeu; haig d' allunyarme.

L' etzar ho fa tal volta per be nostre.

¡Qui sab si aixís podrém avans casarnos!

El cel no oblida may als que bé s' ayman.

Y jo t' estimo, y molt ¡prou que ho sabs massa!

Be prou que hi has llegit dintre mon ànima com llibre obert al bes de ta mirada.

Soch home y no ho aparch cuan á ta vora me veig afalagat per ta ma hermosa, mon cor bota esvarat al pur contacte del teu front virginal ab els meus llavis.

¡Que bé hi estich al mon cuan puch llucartel!

Mes ¡ay! s' atansa 'l jorn, p'rompte el fantasma llensant al vent son clam que 'l cor traspassa m' apartará de tu, ma ben aymada.

Y cuan seré ben lluny, á l' altra banda, montanyas entre mitj, que 'ns assaparin, per el meu pobre cor ¡quina migransa! Pro mira, mon amor, ma dolsa aymia, si algun cop sents que palpa los teus llavis l' oreig frescocy fins arrivarte al ànima, recorda be, Mariola, qu' es besada que 't dona lo meu cor des la montanya.

JORDI DE L' ESTANY.

Notas d' estiu

ANDORRA (1)

(Continuació)

III

Feta aquesta petita ressenya de la gent y costums de la Vall d' Andorra, contém nostra excursió á partir del vilatge de Porté, últim poble de la Cerdanya francesa avans de montar al coll de Puigmorens divisória de l' Ariège, departament francés.

(1) Véigis el número passat.

El camí es cómodo, tant pe' ls que 'l fan á peu com en caballaria, sortin del hospedatge ú hostel de cala *Michette* á Porté, ahont se troban bonas cabalgaduras ab guías no molt sabis ni massa práctichs. Per' avansar camí se deixa la carretera nova y 's prén la ruta vella que ja no es mes que un rieral ó xaragall d' ayguas, carregat de rochs, que fa penosa la pujada pe' ls que vån á peu fins al plá del coll, alt 1921 metros, fret á tots temps del any, inaguantable al hivern per la molta neu que tapa totas las vías. Duas casas de peons caminers edificadas al cim de la collada, serveixen de refugi als viatjers que 'l tòrb ó una tempestat de neu me 'ls atrapa per aquellas soletats. Ja á dalt de Puigmorens, á la dreta, la carretera nacional francesa n.º 20 vos portará á la primera població de l' Ariège, l' Hospitalet, y passant per la vila de Merens á Aix-les-Thermes, centro de contratació dels comerciants de bestiar de la Cerdanya francesa y l' Ariège. Per l' esquerra planejant el coll de Puigmorens, dominant sempre las montanyas d' Andorra, un camí de ferradura, bastant bó, vos conduhirá á la vall pe' l port de Framiquel (10 horas desde Porté á Soldeu) ó per las minas de ferro de Puigmorens fins al port del Balira, ruta una mica mes curta y poch pesada, preferible en estiu á l' altra qu' es pe' l fons y que se segueix al hivern.

Desde dalt del port de Puigmorens, sortin d' un estanyot, baixa un rieral que 'ls de Porté 'n diuhen «Riu del port». Sas ayguas son fredas, crian truytas salmonadas com las de Lanoz y tenen uns 30 grams més de pés per litro que no las del Carol, ab el que se junta sota Porté.

Seguint donchs el camí per' entrar á Andorra pe' l port del Balira deixant á dalt de Puigmorens la ratlla divisória de las vessants del Carol y de l' Ariège, la primera cap el sud Carol, Segre, Ebro y Mediterráni y la segona cap al nord, sortin sas ayguas del estany de Font-Negre, naixement del riu Ariège, per conduhir las al Garona; Ródano fins al Atlántich per Burdeos; se passa per damunt las minas de ferro que hi ha á la vessant de la vall endossadas en terrenos comunals de Porté, anomenadas «La Mena» (2095 metros d' alsada); son poch explotadas per las dificultats del transport, pero, als estius encara s' hi treballa, interrompint aquellas soletats el soroll de las vagonetas carregadas de mineral que lliscan per aquellas pendents per' guanyar l' estació d' Aix-les-Thermes.

En menys de mitja hora deixant las minas á la dreta, pujant y baixant serras s' arriba á la ratlla divisória de Fransa y Andorra.

Al fons d' una coma per ahont l' Ariège porta sas ayguas com cinta fronterissa, arrencadas d' un grupo de rocas estranyas aisladas y aspedadas conegudas per els «Padrons», s' alsa una barraca de pastors que be podría esser l' aduana d' Andorra, pero que no es mes que un compás d' espera, un refugi pe' ls contrabandistas paquetayres qu' esperan la nit pera llensarse per aquells viaranys introduhint sa carga á Fransa.

Una ferma pujada d' aprop duas horas, en mitj de bestiar andorrá que tranquilament pastura y que

sols aixecà 'l cap de l' herba per mirarvos com á una cosa estranya, vos fá enfilar al cim del port del Balira, al comensament de la famosa Vall d' Andorra, lloch semi-selvatje en el que poch temps enrera hi tenia son domicili un bandoler que robaba al pobre viandant que per allí s' esqueya passar, fins que uns contrabandistas, cansats de las malifetas del lladregot, se juntaren per aplicarli la lley que no li aplicava el govern Andorrá.

El lloch, á mes d' agrest es fresch; ben ventilat y forsa visitat pe 'ls aguilots que sempre revoltejan per aquellas montanyas.

Desde aquet punt culminant, 2425 metros, per ahont está trassada la carretera de Fransa, seguint el curs del Balira oriental, fins á la Seu d' Urgell, sempre es baixada, salvo petitas escepcions als envoltants d' Encamp y Las Escaldas, en que 'l camí té de guanyar bastanta alsada al llit del riu.

Entre pedregám, trepitjant xaragalls á dreta y esquerra, fonts totas del Balira, s' arriba á Soldeu, 500 metros de baixada, primer poble venint de la part de Fransa; després de deixadas unas cuantas casas conegudas per las Bordas del Balira.

Soldeu es un poble rónech, de mala mort, en tota l' extensió de la paraula, y si 's té de jutjar Andorra per l' efecte que causa al *touriste* aquell grupo de corrals, es desastrós, y creyém que molts girarian eua dihent.—Ja 'n tinch prou—sino 's fessin càrrech de que Soldeu esta situat á 1930 metros sobre 'l nivell del mar, sentne un dels llochs mes alts dels Pirineus que son habitats. Alló sembla un desert, la poca y raquíca vegetació y gran rocám deixan penosa impresió al *touriste*, conyidantlo á passar de llarch com mes aviat millor, ficantse al cor de la Vall en busca d' impresions mes agradables; aquellas que euan petits ens contava nostre compatrici Camprodón en el llibre de la sarsuela *El Valle de Andorra*, que nosaltres no várem sapiguer veurer.

La poesia de la Vall d' Andorra queda enterrada entre las parets del hostel de cal Ostet, á Soldeu, puig per menjarhi 's necessita tota la prosa de la gana y casi casi de la fam. Si no sou escrupulosos ja hi menjareu quelcóm; pero si sou llepa fils doneu la preferéncia á tot' altra vianda, al pernil crú, ous y pollastres rostits; el café, *cosi cosi*, y aixó que la taula es bona, vull dir, de bona fusta y groixuda mes de quatre dits.

A la sortida de Soldeu, s' acentúa la baixada d' una roca macisa fins al riu Incles tributari del Balira, que devalla del port de Fontargent, altra de las vías ab que Andorra comunica ab la Fransa.

Passat l' Incles per un pont al enfront de las Cabanyas, sempre á la dreta del Balira, veureu desfilar devant dels ulls els poblats de Tarter, Costa, Aldosa y Vila, res de notable, poch conreu, boscos clars á mitja montanya, algún prat, rocas per tot, la vall molt estreta y las ayguas per abdós costats despenyantse al fons del riu que 's passa per medi de palancas per comunicar ab casetas de pessebre que assentadas al mateix peu del Balira, son molins del temps de la picó, sens mica d' adelanto de cap mena.

Passada l' hermita de Sant Joan, vadejat el riu per un pont de fusta bastant ben fet, s' entra á Ca-

nillo, asiento de la primera parróquia de la Vall.

Canillo es població grandeta; las casas están fonamentadas en la pendent de la montanya. Desde Canillo per un camí infernal s' atravessa l' estribació dels Pirineus que separa els dos Baliras y 's puja al alt Andorra pe 'l coll d' Ordino, á Ordino, Cortinada y Llors, de quinias comas baixa el Balira occidental.

Passat Canillo en direcció á Encamp, enfront de Prats, s' aixeca bastant el camí per l' esquerra de la Vall, ahont aquesta s' estreny d' una manera notable, que fins sembla que á l' aygua li manqui pas. Una brunzent cascada 's despenya de las altas singleras de la dreta, juntantse ab el Balira que encongit en mitj de rocam fá un soroll espantós.

Deixat Prats comensa poch á poquet á aixamplarse la Vall, conreus nombrosos, verdissas al entorn del camí, grupos d' ombrivols arbres alegran la vista, sobre tot perque ja 's veu la terra treballada y fértil, cambiant també la temperatura qu' es mes alta.

Seguint el desfiladero, bastant accidentat, se deixa sota á Meritxell y 's passa per devant de l' hermita de la Mare de Deu de dit poble, patrona de la Vall. Desde Meritxell á Encamp el riu llisca mes suau al fons d' altas serras y á sas faldas verts camps ahont la suhor del home ha donat vida, encuadrant el pahisatje.

Al peu d' una inmensa mole negrenca ferruginosa está assentada la població d' Encamp, en la que s' hi entra pe 'l primer pont fet de pedra que 's troba á la Vall.

(Acabará)

R. FRANQUEZA Y COMAS

SOSPIRS

Viu la que jo mes aymo
molt apropet del mar,
y 'l murmull de las onas
la van á despertar.

**

Res mes desitjo m' aymada
que euan haga de mori
pugui estar en els teus brassos
goytant ton rostre diví.

**

Els teus llavis vaig besar
euan finavas, ab amor,
y á ningú he volgut may mes
perque 'm vares gelá 'l cor.

R. HOMEDES MUNDO.

(Tarragona)

TEATRO CATALÀ - ROMEA

¡CARME! drama en 3 actes de D. Jaume Capdevila

ESCENA ÚLTIMA DEL ACTE SEGÓN

Dits, GERONI, MANELA y dos comparsas

GERONI (*á Tomás*). Repeteix lo que acabas de dir y que tant m'afrenta, ó aquí mateix, sent vell y tot, tindrè 'l valor d'arrancarte la llengua! (*Tomás abaixa 'l cap: tots s'enretiran fomant grupo.*) ¿Callas? (*Agafant per una mà á Joanet.*) ¡Joanet! (*Aquet se gira avergonyit de respóndre-li.*) ¡Noya! (*Agafantla també perquè respongui.*)

CARME (*Arrencant el plor.*) ¡Ay!

GERONI ¿Has sentit lo que aquest home ha dit?

CARME ¡Sóch ignocenta!

GERONI Ignocenta... y ploras? La que ho es, no ab llágrimas se defensa. Contesta, avants que de preguntarho, aquí de vergonya 'm mori. (*Veyent á Joanet que s'aixuga una llágrima.*) ¿Y tu? ¡Mirall! (*Senyalant á Tomás.*) Allí está 'l que ha dit que m'haveu robat l'honor. ¿Y no parlas? ¿Y com ella ploras, sense defensarte? (*Agafantlo per las solapas, y fentlo caure agenollat.*) ¡Mal nascut! ¡Infame!

JOANET (*Plorant.*) ¡No m'ho digueu! ¡Vos ho juro; la vostra filla es ignocent!

CARME (*Ab forsa y plorant y cayent en brassos de Manela*) ¡Si, ho soch!

GERONI ¡Sento que la sanch m'ofega! ¡A tu 't suplico Tomás! ¡Perdonam! ¿Lo que has dit pots jurarho? ¿Qui ho ha vist? No vols respóndrem? Aixís pots deixar á un pare que plorant te suplica per la seva honra? Micaló, Jaume! A tots vos estimo... A tots vos ho demano.

MICALÓ Jo....

GERONI ¡Parla!

JOANET (*A Micaló perquè no ho diga, ab molt poca veu.*) ¡Micaló!

MICALÓ (*Que no pot resistir la súplica de Geroni, y fent un esforç.*) Si... jo ho vareig veurer.

CISCO Y jo.

CINTO Si... tots. (*Indicant als altres, molt baixet.*)

GERONI }
CARME } ¡Ah!
JOANET }

GERONI ¡Deshonrat! ¡Deshonrat! (*Dirigintse als dos.*) Infame! Escarni de casa meva! T'aborreixo.

CARME ¡No, pare!

JOANET ¡No! Escolteume... encare que després volguéu matarme. ¡Si! ¡Jo vareig pujarhi.... jo! Mes no com lladre, que jo us estimo y la meva vida es vostra! Que jo no ho sóm un lladre! ¡No! no ho sóm. (*Ab desespero.*)

TOTS ¡Ah! (*Fent comentaris uns als altres.*)

CARME (*Plorant sobre 'l pit de Manela.*) ¡Era veritat!

GERONI (*Agafantlo pe 'ls cabells y ab veu ronca.*) ¡Butxi del meu honor.... guarda ta prenda.... (*Senyalantli á Carme.*) Com á penyora de ma sanch venuda!... Y, tu... (*A Carme.*) fuig de mi!... Ja no ets ma filla!

CARME (*Agafantse als genolls de son pare.*) ¡Pare!.... ¡Pare!

GERONI (*Desprenentse d'ella bruscament y retixassantla.*) ¡No!... No 'm toquis!... No 'm segueixis!... ¡Te malaheixo!... (*Andntsen desesperadament.*)

TOTS (*Dant un crit per detení la paraula de Geroni.*) ¡No!...

CARME (*Cayent en brassos de Manela y Jaume que s'hi haurán acostat.*) Jesús meu...

MANEL. } (*Al véurela caure.*) ¡Carme!...
JAUME }

JOANET (*Al veure desmayada á Carme, y corrent á ella.*) ¡Germana meva!...

ROSA (*A Cinto y atemorizada.*) ¡Cinto!

CINTO (*¡Calla!*) (*A cau d'orella á Rosa y ab satisfacció*) (Hem guanyat la partidat!)

(*Las donas y algun home han acudit á socorrer á Carme. Alguns altres contemplan á Tomás qu'estará á un estrém de l'escena amagantse de la vista de tothom.* CUADRO.)

FI DEL ACTE SEGON.

LA SETMANA FESTIVA

(per Argemi)

El compte dels Marlets erigitse en protector de la classe obrera

--Jo us prometo que aixís que m' assenti en el Senat, m' han de sentir fins els sórts..... Espe-reu sentats.

¡Aquest espectacle va darse fá dias
en la coronada vila de Madrit
no vejént sos héroes que aném colocantnos
al nivell del poble mes pobre y petit!

El·la parla.

—Mareta, es aviat;
encara no han deixat
els últims raigs de sol la meva cambra...
No tanqueu el balcó
qu' aixís estich milló...
Vull veure mori 'l dia!

Vull veure desd' aquí
com gronxantse 'ls verts arbres del jardí
saludan al nou vespre;
vull veure com, entre ells,
xerrotejant s' ajocan els aucells
dintre sos niuets tèbis...

Vull veure pel cel blau
estendre 'l vel suau
ab que la nit vá embolcallant la terra;
vull senti 'l rossinyol
entre 'l dól murmurar del ventijol
que vá bressant las plantas...

Ay quina quietut!...
Aquesta solitut
que n' es de dólsa!...
Aquesta immensitat,
aquet rès apagat,
si 'n tenen d' anyorosa poesia!...

No tanqueu el balcó
mareta; la claró
encara vá lluytant ab las tenebras...
Donéume aquet consól,
que potser aquet sol
siga 'l darrer dels que 'n veuré la posta!...

ANGEL MONTANYA.

ALS DARRERS DIAS

Com s' agermana ab el meu dolor aquet cayent de tarde ensopida, negre, boyrosa. No tinch forsas. Estich assegut, abandonat en una poltrona, y per darrera 'ls vidres guayto 'l cel gris y pesent y las casas cendrosas. ¡Quin vesprejar més trist! La meva ánima vaga perduda per ignorats espays. Pressento la meva mort y 'm complau poderme veure rendit, abatut, sense remey.

Y en tant, á poch á poch, vespreja y, no sé en quina iglesia brándan las campanas, ara l' una, ara l' altra, monótonas, ensopidas, ab una tristor fondíssima, Y 'm pújan las llágrimas als ulls sense saber porque... ¡Si n' estich de malalt!

Grinyola la porta y entra la meva mare ab un llum. Ja es hora de que m' entorni al llit. Tancats els finestrons, la cambra queda iluminada per la claror somorta de la candela tremolosa.

Y jo 'm vaig despullant d' esma, mort de fret.

Un cop dins del llit tévi me tapo las orellas y resto inmóvil, pensant que ja deu atansarse l' últim cap vespre de ma vida.

Y allá, no sé en quina iglesia, las campanas segueixen brandant, ara l' una, ara l' altra, monótonas, ensopidas, ab una tristor fondíssima.

Y jo miro d' ofegar las llágrimas per no entendre a la mare que 'm vetlla perduda entre las ombas de la cambra recullida.

JOAN OLLER Y RABASSA

Cau un rellotge de l' alsária de cuatros metros en el moment que acaba de passar donya Ramona pe 'l mateix indret.

El gendre que ho veu, murmura: Sempre ho he dit que aquet retllotge *atrassava*.

*

—Pero, ¿es de bó qu' estás tan enamorat de l' Agneta?

—Sí, noy, l' estimo perdudament, y temo que 'm torni boig si aquesta passió aumenta...

--Ah, encare pot aumentar?

--Ja ho crech, com que 'l tornarse boig per una dona no es pas l' últim grau de passió...

—Jo creya que sí.

—Fuig, home; l' últim grau de passió es el matrimoni.

*

Un sastre al parroquiá.

—Home, axó ja dura massa; hé fet enviar tres dotzenas de vegadas la factura á casa de vosté y veig que no pensa en pagarme.

—Li diré...

—Vagi en nom de Deu!... Donchs sí no tenia l' intenció de satisfirme 'l import ¿á que venir á regatejar tant el vestit y á obligarme á ferli descompte?

—Ja veurá, vareig pensarme que aixís la pérdua sería menos considerable per' vosté.

*

—Y donchs senyor Doctor, ¿que no li donan la creu que li van prometer?

—Ay fill meu, nosaltres els méjtes tenim molts enemics en aquet mon...

—Oh, ca! molts mes no tenen al a'tre.

BARCELONA

Romea.—Si per un moment oblidem las tendéncias modernas d' Ibsen, Sudermann, Praga, d' Annunzio y altres *capotavores*, trobarém acceptables las obras buydadas en els motllos de nostra escola, que no per esser un xich mes romántica que la d' aquells mestres avuy enaltits, deixa d' esser menos efectista, y si massa aném á esbrinar, un bon xich mes agradable entre la massa que no val pensar ab el cap sino sentir ab el cor.

Entra de plé dintre del género confeccionat ab materials antichs el drama d' en Jaume Capdevila, ¡*Carmel*!, estrenat darrerament en aquet teatro. Es aquesta obra d' assumpto si bé senzill, interessant, podria produhir, aixó si, millor efecte si s' expurguessin algunas escenas de certa monotonía deguda al abús dels soliloquis seguits; podria mes condensat l' assumpto reduhirse el *total* del fi que porta l' obra; pero entre aquets *podria* que en molts obras *pot* aplicarse, s' hi veu una acció ben pensada, s' hi observa una estructura simpática y s' hi escolta un diálech despullat d' enfarfèchs, en molts passatges bastant literari. Las escenas cómicas que forman el *clar* del drama sobre l' *obscur* de la part patética, son deliciosas.

Ab tot y l' ambient d' antigor (ens referim á lo dels *motllos vells* que are s' ha fet de moda destruhir entre 'ls conreuhadors de certas escolas novas) hi destacan algúns tochs de realitat, pero d' una realitat que no ofén ni destruheix.

Hi ha qui diu que per esser *algo* en el teatro s' han de produhir *cosas* atrevidas ab tendéncias estranyas, agafadas pe 'ls cabells, esgarrifosas..... Y, mes d' un al ferho, ha passat de la ratlla perque ha caminat massa, aportant á las taulas verdaderas pornografias.....

Nosaltres ja 'ns contentém ab mes póch, no sóm estrambótichs ni *Sénecas*; som partidaris de menos enlayraments y mes afinitat ab el gust de la massa. Que jo crech que no s' entonteix pas al poble donantli en llóch de *intelectualisme exagerat*, romanticisme menos pretenciós.

¡*Carmel*!, donchs, ab tot y perteneixer á aquest últim género, es un drama gens despreciable. El públich de bona fé l' escoltará sempre ab agrado; á qui no agradará may es á aquesta *associació* entusiasta de las literaturas exóticas del Nort d' Europa.

Pero aixó deu tenir á molts escriptors sense cuydado.

L' obra va sortir molt ajustada d' execució, dis-

tingintshi d' una manera notable las Sras. Clemente y Muntal y els Srs. Goula, Piera, Martí, Santolaria, Olivé, Fuentes, Manso y Virgili.

L' autor junt ab els intérpretes va esser eridat ab insisténcia á las taulas.

* *

La pomera dels noys, idili d' en Manel Rocamora, es una obreta d' argument senzill que fá passar una estona agradable.

En la nit del estreno, que per cert era nit de llamps y trons, el públich va aplaudir el autor y als artistas que la representaren, Sras. Monner y Clemente y Srs. Soler, Capdevila, Santolaria y Virgili.

* *

S' anuncia l' estreno d' una comedia en 3 actes d' en Fuentes (fill) que porta per títul *Los dos conills*. Bona sort euan sigui l' hora.

Nou Retiro.—Diumenge passat el públich que concorria á 'n aquet teatro demostrá ab sa aprobació lo simpática que li es la companyia que hi actúa. ¡Quina llástima que no s' intenti donarhi funcións els dissaptes!

Magda, de Sudermann, era l' obra que 's representava á la nit. En sa interpretació varen donarhi un gran relleu la primera actriu Sra. Tarés que 'ns feu una protagonista digne de millor sort; els senyors Pigrau y Fages, directors de la companyia, en sos respectius papers de *Coronel* y *Pastor*, molt bé, segondats discretament per las Sras. Blanca y Marsal y 'ls Srs. Ballart, Olivar, Espinosa y altres que no recordém.

En tots els finals d' acte y al acabar l' obra el públich no escatimá 'ls aplausos.

Pera 'l vinent diumenge s' anuncian els dramas *Maria Antonieta* y *Sor Teresa*.

Circo Espanyol.—*Mala hembra*, obra en 6 actes, original de D. Gonzalo Jover, fou estrenada 'l dijous passat ab verdader éxit. Val á dir que aquesta *hembra* no es per esser saborejada per la majoria dels paladars que concorren á aquet local; n' obstant, com que té valor suficient per' agradar á tothom, fou, com queda dit, aplaudidissima al ser posada ab el carinyo de sempre per en Miquel Rojas, que interpretá ab justesa y realitat sos dos papers, distingintse ademés las Sras. Caparó, Planas y Gonzalez, y 'ls Srs. Carnicero, Millá, Cosmo y Torres.

CLAR y NET

MATARÓ

La companyia que dirigeix en Frederich G. Pareño reanudá el passat dissapte sas funcións en la *Nova Constancia*, posant en escena el drama *El Coronel Esteban*, obtinguent bona execució.

Pera 'l vinent dissapte s' anuncia *El camino de presidio*. ¡Llástima que perdin el temps ab aquesta mena de dramons!

—En el teatro del *Ateneu de la classe obrera* la companyia de l' Enrich Borrás posá en escena dissapte últim el drama *Lo nuvi*, del que 'n feu una

creació en Borrás segondat pe 'ls demés intérpretes.

Dissapte vinent aquet apreciable actor celebrarà 'l seu benefici ab el drama d' en Pitarra, *Lo pubill*.

—Diumenge en el teatro *Euterpe* va cantarshi l' ópera *La Sonda*, en la que 'ls artistas hi obtingueren una ovació, especialment la tiple Srta. Corini y el baix Sr. Leoni. El tenor Sr. Brotat, sense deslluir molt el seu paper, vá esser el mes fluix. La Sra. Ketty bé. Els coros bastant, aquesta vegada.

L' orquesta, dirigida pe 'l mestre Puig, va rebre molts aplausos.

—El cassino *Fénix* inaugura diumenge las sevas funcions de sarsueleta. Se cantaren *Agua, azucarillos y aguardiente, El cabo primero y La verbena de la Paloma*. Totas las obretas, vist la temporada anterior, deixaren bastant que desitjar. N' obstant varen sobresortir la tiple Sra. Perejano, el Sr. Casas y el Sr. Herrera. A 'n aquest últim li donarem un consell: procuri buscar papers en que no haze de cantar.

TARRAGONA

En la favorescuda Societat *Centro Catala*, segueixen els ensaigs de *Mar y Cel*.

La secció declamatoria de dit Centro, te ademés en estudi moltes mes obras catalanas; *Ritalls y plorallas*, d' Ubach y Vinyeta, *Lo grá de mesch*, de Feliu y Codina y *Muralla de ferro*, de Got y Anguera.

Celebrém que 's dongui preferéncia al nostre teatro regional, no seguint aquet Centro la moda de moltes Societats de Catalunya que únicament s' embroteixen ab el género *chico carrinelo*.

* * *

Creient qu' era un Museu,
per l' art de la fatxada,
m' he ficat decidit
á una casa de banca.

Al entrar m' ha sorprés
una remor estranya:
sols sentia parlar
de *venciments*, de *plassas*,
de *cambis*, de *valors*,
de *lletras aceptadas*...

He vist per tot arreu
pilots de sach de plata;
uns cabassets pléns d' or
al damunt d' una taula,
y homes que, ab posat trist,
igual qu' aucells de gábia,
cantavan al *Badell*
sense cor y sens ánima;
sempre ab rígit firmar
de números y ratllas:
sempre ab l' inmens brugit
de la cobdicia humana,

com l' udolá estrident
de famolénch llopada.
Un ambient de fredor
que fá veni anyoransa
de sentiments, d' ideals,
de petóns y de llágrimas
s' ha apoderat de mi
fins qu' he sigut á plé ayre.

Vaig sortirne espantat
del buyt de mas butxacas;
pero més convensút
y més poeta qu' antes.

J. BURGAS.

Conforme adelantavam en el passat número, vá efectuarse en el concurrídisim *Centro Lliberal Monárquich del districte 7.é*, (Lópe de Vega) la representació de la comedia de Miquel Echegaray, *Enseñar al que no sabe*, que obtingué un bon desempenyo per part de tots els intérpretes, quins váren rébrer molts aplausos.

Per fi de festa 's cantá la sarsueleta *Lo pasado pasado*, que també vá obtenir bona acullida.

El vinent dissapte tindrà llóch en el mateix local, una funció extraordinaria organizada pe 'l individuo de la Junta Directiva d' aquell Centro, nostre estimat amic en Rafél Albareda, quals productes líquits destinará á favorir als pobres de aquella barriada y del districte tercer.

La funció dramática será interessant; se posará en escena la magnífica producció del malaguanyat Feliu y Codina *Lo mas perdut*, y la sarsueleta catalana *Lo primer dia*. Ademés, en l' intermedi del drama al fi de festa, váris poetas y actors llegirán sentidas poesias.

Tractantse donchs, d' una funció benéfica, es d' esperar que 'l local se veurá molt concorregut y l' organisador felicitat.

Ja 'n parlarém.

—En el *Centro Provincial de Lleyda* s' hi representaren diumenge las joguinas *Un beneyt del cabás*, *Mala nit* y *El ninot de mollas*, pe 'ls aficionats sen-

yoreta Clemencia y els senyors Gené, Pardo, Delfau y Ferreras.

—En la important societat *Lo látigo d' or*, instal·lada en el teatro Olimpo, s' hi celebrá diumenge passat una gran funció composta del dramet *Deuda de sang*, la pessa *Campi qui pugui* y la xamosa comedieta de Pitarra, *Cosas del oncle*, fentse l' interpretació mereixedora d' aplausos.

Sabém que 's prepara l' estreno del saynete lírich en un acte y tres quadros, que porta 'l titol de la societat *Lo látigo d' or*, lletra de Constantí Vila y música del mestre Juliá Viñas.

Ja 'n parlarém.

—Diumenge vinent en el *Círculo Provincial Lleridano*, se representarán el joguet cómic *Caerse de un nido* y 'l diálech *Sonambulismo*, dirigidas abduas obretas pe 'l Sr. Solé y Valls.

Sabém que aquesta societat se fusiona ab l' anomenada *Centro Provincial de Lleyda*.

—En el *Centro Conservador Liberal* (La Saleta) d' Hostafranchs, s' hi representá días endarrera el drama *Juan José*, y el joguet cómic *El novio de D.ª Inés*, obtinguent las dugas obras un bon desempenyo per part de las Sras. Jarque, Pavia y García y dels Srs. Fages, Castro, Rodríguez, Moncau y algún altre.

—Molt bona interpretació váren donar els executants á la comedia *Los dulces de la boda*, en el *Jockey-Club*, demostrant tots estar segurs de sos papers. Per aixó 'l públich no 'ls regatejá 'ls aplausos.

La enhorabona al Sr. Fernández per sa encertada direcció.

El diumenge vinent *La reja*.

—*Sebas al cap* y *Els grills de las sebas* son las dugas pessas que diumenge se representarán en la societat *La Galante*, baix la direcció del Sr. Queralt.

No hi ha bèstia més indomable que 'l pensament.

Tant pot pérdrer á un home un elógi exagerat com una crítica injusta si l' home, objecte del elógi ó de la crítica, no té prou coneixement pera discernir l' alcans de l' un y de l' altra.

D' aquell que solsament se recorda de tu quan te necessita, no n' esperis cap bona correspondència.

Promets mil y donas nou cents noranta nou, vals

la meytat de lo que valias; promets deu y donas onze, vals doble.

Dels admiradors d' avuy ne surten els envejosos de demá.

De la hermosura física á la hermosura moral hi vá: la mateixa diferència que d' una riallada á una llágrima. L' una parla á la sensació, l' altra á la sensibilitat.

T. TASSO SERRA.

La companyia d' ópera que comensará la temporada d' hivern en el nostre Liceu, el día 15 del mes entrant, la forman verídaders elements artistichs.

Heus aquí 'l cuadro.

Mestres directors d' orquesta: Eduard Mascheroni, Joseph Mertens y Joan Goula.

Sopranos: Lluisa D' Ehrenstein (del teatro Imperial, de Viena), Matilde de Lerma, Rosina Storchió, Leonilda Gabbi, y Regina Pacini.

Contralts: Armida Parsi Pattinella, Adela Blasco, Irma Monti, Wanda Borisoff.

Tenors: Rafel Grani, Joseph Russitano, Alexandre Bonci, Eduard Garbín.

Baritons: Mario Sammarco, Agustí Guaccarini, Aquiles Moro.

Baixos: Juli Rossi y Constaní Thos.

Tenors comprimidis: Anton Oliver y Dante Zucchi.

Mestre de coros: Joaquim Marín.

També debutará ab *La Favorita* el novell tenor catalá Sr. Palet que ha sigut escripturat pera 'ls teatros de Sant Carlos, de Lisboa, y Real, de Madrid.

L' obra de inauguració será l' estreno del drama lírich del genial Wagner, *Sigfrit*, que dirigirá 'l mestre Mertens, y cantarán la D' Ehrenstein, el tenor Grani y el bariton Guaccarini.

També coneixerém la *Zazá*, de Leoncavallo, y *Hensel et Gratel*, de Humperding.

—Entre las sarsuelas catalanas que deuen estrenarse en el teatro Principal, hi figura *La rodella*, original de nostre volgut amic en Manel Marinelló, ab música del mestre Marraco.

—Durant la temporada catalana de Novedats, sembla que, entre altras, s' estrenarán las obras següents:

Lo mon blau, de Guimerá; *Los primers frets*, y *La mare eterna*, d' Iglesias; *Los feréstechs*, de Rocamora; *Pintor y dorador*, de Llanas; *Lo jou*, de Jordá; *La gent del ordre*, d' en Capella; *L' hereu escampa*, de Agulló Vidal; *La cogula*, de Manel Folch; *Los puntals de la Societat*, d' Ibsen, traducció de Perez Jorba y *Els desheretats*, de Nogué y Roca.

Es probable que la temporada comenci ab *Terra baixa*.

—S' ha sospés fins á nou avis la representació de *L' Arlesiana* que avuy devia tenir lloch en el Príncipal, á càrrech del *Teatre Intim*.

—Com saben nostres lectors, aquet hivern en el Teatro del Tivoli, comensará á actuar el Teatro Lírich Catalá, aplech de forsas pera fer desenrotllar en nostra terra la sarsuela catalana, de bon gust literari, ab ayre nostre, y ab prou empenta pera llensar de banda á la sarsueleta axulada que avuy patim.

Pera la representació de las obras líricas catalanas compta ja aquella empresa ab reputats actors de valúa, y dirigint la part musical hi ha 'l genial mestre l' Enrich Morera.

Entre las obras preparadas, n' hi han ab música de l' Albeniz, Nicolau, Lapeyra, Vives, Giró, Esquerriá, Granados, Gay, Morera, Millet, Más, Bartolí, García Robles, Massó y Ferrán, ab lletres d' escriptors tant coneguts com Iglesias, Rusiñol, Apeles Mestres, Vilanova, Oller, Guimerá, Guanyabens, Folch y Torres, Maragall, Riquer, Marquina, Fuentes, Guasch, Gual, Orpinell, Lapeyra, Pujolá, Monegal, Capdevila y Jordá.

La primera temporada del Teatro Lírich Catalá, s' inaugurarà la vinent diada del Reys.

Armonía

Gronxant el bressol
la mare treballa,
treballa cantant
cusint á la máquina.

L' infant s' ha adormit
fent mitja-rialla,
els ulls ha aclucat
guayant á sa mare.

La dona ab delit
fa mourer la máquina,
la roda bronzint,
y la roba blanca
va passant, passant
per demunt la planxa
que la vá empenyent,
mentres l' afilada
agulla la cus
fent remor estranya...

Penjat al balcó,
dintre de la gavía
un gafarronet
saltironant canta.

L' aucell escoltant
s' atura la mare,
pensa ab el marit
á qui adora ab l' ánima
y un desitj d' amor
li enrogeix la cara...

Pro, torna somrihent
á mourer la máquina,
á gronxá el bressol,
á cantá ab veu baixa!

MANEL MARINEL-LO

¿EH?...

¿Qui es més lladre dels tres?... Dés qu' es casada
que 'm faig aytal pregunta tots els jorns
y ensopit el meu seny vacila y dupta
y encare avuy per 'vuy no m' ha respost.

¿Qui es més lladre dels tres?... A voltas penso
que jo dech ésser, puig com papalló
atret ab goig per virginal escència,
ab afalachs, torni 'l capoll en flor.

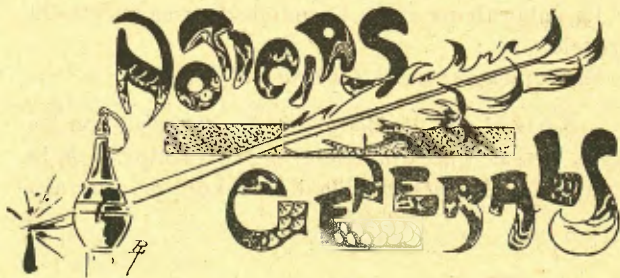
Altras voltas me dich «!a lladre es ella,
la que ha robat ma ditxa y ma ilusió;
la que 'l seu s' ha venut, y ab má traydora
(per no quedarse en sense) ha prés mon cor.»

Y altras voltas, pensant, trobo que 'l lladre
no es més qu' aquell xaruch, el seu espós,
que vá robarme l' ángel dels meus somnis
á qui á mos cláms feu sórt el drinch del or.

Per xó cuan me pregunta la consciencia
¿qui es més lladre dels tres?... may me respónch;
¿qui es més lladre dels tres?... ¡may podré dirho!...
potsé 'l marit!... potsé ella!... ¡potsé jo!!

RAMÓN SURINACH BAELE.

1878.—(Inédita.)

NOSTRE FOLLETÍ

Ab el número d' avuy, acabém la publicació de la xamosa comedia de D. Albert Llanas

LA GERMANA GRAN

Las cobertias pera encuadernarla las regalarém ab el número vinent; mes com el valor d' ellas no alcanza al de un folletí de 4 planas que cada setmana han rebut els nostres compradors y suscriptors, pera indemnizarlos de la merma, els oferirém com á REGALO, en el número 22 (no en el 21 que será EXTRAORDINARI en conmemoració dels Morts il·lustres catalans)

UNA OBRA COMPLERTA DE 16 PLANAS, ENCUADERNADA
que será 'l cuadro dramátich histórich

L' últim Conceller Rafel de Casanova

interessant epissodi del siti de Barcelona de 1714, obra premiada en un concurs obert en 1893.

* * *

Inmediatament comensarém la publicació, en la forma acostumada, del drama en 3 actes original del celebrat autor de *La pagesa d' Ibiza*, *Ateos y Creyents*, *Lo comte de Pallars* y *La Fior de la montanya*,

D. RAMÓN BORDAS Y ESTRAGUÉS

LO DESHEREDAT

obra inédita encare, que ha d' estrenarse durant la present temporada en el Teatre Catalá de Romea.

Creyéem que nostres favoreixedors rebrán ab gust aquestas notícias.

* *

AVÍS IMPORTANTÍSSIM

El número 21 de CATALUNYA ARTÍSTICA que sortirà dimecres dia 30, per esser el dijous festivat de Tots-Sants, serà EXTRAORDINARI.

Constará de 24 PLANAS de text escullidíssim en el que hi figurarán trossos selectes y joyas literarias de nostres millors prosistas y poetas morts, tals com en Joseph Ixart, Adolf B'anch y Cortada, Bosch de la Trinxeria, Pelay Briz, Marian Aguiló, Frederich Soler, Feliu y Codina, Antoni de Bofarull, Rubió y Ors, Camps y Fabrés, Joseph Verdú, Joseph Coroleu, Joan Sardá, Casas y Amigó, Camprodón, Josepa Massanés, Joaquím M.ª Bartrina, Cortils y Vieta y molts altres; la majoria de treballs exhornats ab magníficas il·lustracions.

Grabats directes y dibuixos de reputats artistes.

La CABESSERA, dibuixada expressament pe 'l nostre EXTRAORDINARI, estarà tirada á dugas tintas.

*

En Joan Maragall, un dels poetas mes grans y originals del nostre renaixement, acaba de publicar *Visions y Cants*; volúm xamós d' hermosa poesia qu' hem rebut y del que 'n farà ressenya crítica nostre company Busquets y Punset.

*

Fa pochs días corria 'l rum-rum de que 'ls anarquistas volían assassinar á n' en Mac-Kinley.

Are diuhen que á qui volen assassinar es á M. Loubet.

Demá... demá telegrafiarán algún altre complot.

Y 'l papu seguirá omplint de *canards* la secció telegráfica.

*

Son ja molts els diaris yankis que proposan l' abandono de Filipinas.

Y ¿sabeu per qué?

Perque 'ls tagals els pegan cada surra...

Apa aquí, valents; per las grans ocasions s' han fet els homes d' empena.

*

M. Sully Prudhome, membre de l' Academia francesa, publicarà á fi d' any la seva obra *Testament d' un poeta*.

Aquet llibre, que desde fá molts anys está escribint el célebre escriptor, contindrà un tractat de filosofia sobre l' art poétich, las formas del vers, las lleys de la prossodia, infinitat de páginas sobre la bellesa en las fonts de l' inspiració, y en fi, molts notas sobre la manera de recitar versos.

Promet esser un llibre útil y curiós.

*

Diu un diari inglés que l' emperador d' Alemania ha regalat al nou Rey d' Italia una corassa de finíssim acer á prova d' arma blanca y de foch.

Afegeix que l' propi emperador, n' usa una d' igual desde l' assassinat de Humbert I.

Home previngut...

*

En molts centres fabrils de Catalunya la majoria d' obrers quedan sense feyna.

Y tots van venint á Barcelona, en la creéncia de que aquí es Xauxa.

Veniu, veniu que com mes serém...

*

Ha mort en aquesta ciutat don Joseph Barret y Druet, persona coneguda y apreciada por haver desmenyat durant molts anys la direcció del Conservatori de Música del Liceu.

E. P. D.

*

A Vilassar de Dalt, ha sortit un periódich catalá que porta per titul *La espiga d' or*.

*

L' altre día en un cuartel de Palma de Mallorca varen intoxicarse uns 150 soldats dels que havían menjat el primer ranxo.

¿Y aixó que havia estat?

Molt senzill, que de l' informació dels metges va resultar que la carn tirada al ranxo era dolenta y contenia *nievelina*, un sucot ab que 'ls carnicers solen arruixarla.

—¿Pero en aquet pahis, no 's castiga al falsificador de queviures?

—Sembla que no per are.

—Provi vosté d' atacar á un militar y li forman consell de guerra, guapo, guapo... Donehs el carnicer que, venent aquella carn, tractaba d' envenenar á 150 soldats, ¿qué?

—Res, home, res. No volia ferho.

*

La comedia *La germana gran*, s' entregará en cuadernada á tots els que presentin en l' Administració de *Catalunya Artística*, els folletins en bon estat, y mitjansant l' import de 10 céntims.

IÀ PARISI

Carta-Xarada

Sr. Director de CATALUNYA ARTÍSTICA:

Molt senyor meu: La present setmana, creguim, no estich pera engiponar *Xarada* puig, altres mals-de-cap tinch en prepararme las cosas per anar cap á Paris. Si, senyor, si; no se 'n rigui no es *total* lo que li dich ja pot dirho á cualsevulga que li pregunti per mi. Si 'm vol *cuarta* algun encárrech vosté, ó algun altre amich, te temps fins demá divendres á tres cuarts y mitj de sis. Molts creuran qu' es impossible, puig, no tenint res á dins de la butxaca, no es fácil que jo fassi un viatge aixis; *primera* á aquell que aixó digui en cambi, jo li dech dir que si hi vaig es sols porque m' ho *dos tres*; es ben senzill, puig d' altre modo li juro, no hi aniria á Paris, tan sols pel Cinematógrafo el veuria desde aqui. Ab aixó, hasta la tornada mes, si acás mandra no tinch ja li enviaré *xaradas* ó altrás cosas per l' istil, si no hi ha cap novetat y á Paris arribo viu. Entretant, mani y disposi de son apreciat amich,

J. Staramsa.

Intrínquilis

. o . a . e . . u .

Formar ab aquestas quatre vocals y set consonants el titul d' un drama catalá.

Jotabeeme.

Targeta

Marta Sendra Plosivens

Formar ab aquestas lletras degudament combinadas el nom d' un poble de Barcelona.

Carlos Sandiumenge.

Geroglífichs comprimits

1.er

R E C
K.

2.on

1900
XII Abril, Maig

QKla.

Solució á la XARADA del n.º 18

Es-ca-ti-ma-do-ra.

X. Zengotila Bayona: Mal rimat.— Quiquet: Li publicaré fenthi encare alguna correcció.— Domingo Gonzalez: Si senyor, l' ha endevinada.— C. Torruella: ¡Quina llástima que no estigui millor de factura; cregui que li publicaria ab gust.— Pere Palá Puig: Queda en cartera.— J. Labranya Oriol: Lo d' avuy no m' agrada.— Faura: El pensament s' hauria de retocar molt. En quant á la endressa á Mossen Cinto la guardarem pera una ocasió justificada.— Florenci Cornet: Entra en torn.— Joan Güell Ferrer: Aprofitarem alguna cantarella.— R. Homedes Mundó (Tarragona): Vosté es molt constant; ¡llástima que la bona voluntat no superi la calitat!— Salvador de Salvaloris: Está regularment bè, pero es molt personal. ¿Que hi te verdader interés? Perque, la vritat, preferiria un altre treball.

Quedan un bon número de cartas pera contestar.

J. Collazos, impresor.—Plassa de la Igualtat, 3